

DREPTURILE FUNȚIONARILOR PUBLICI

1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Abordând problema drepturilor funcționarilor publici trebuie să subliniem că, așa cum se susține în realitatea juridică, nu există drepturi și obligații independente unele de altele. Astfel, fiecărui drept îi corespunde o obligație corelativă și fiecare obligație naște, la rândul său, un drept.

Funcționarii publici au, în considerarea calității lor de angajați, drepturi specifice dreptului muncii, cum ar fi: dreptul la salariu, la concedii de odihnă, medicale sau de studii, asistență medicală, pensie etc. În cadrul raportului juridic de drept administrativ în care funcționarul public este parte, acesta are o serie de drepturi și obligații, îndatoriri și chiar interdicții.

Dacă instituția publică, națională sau europeană, are dreptul să ceară de la funcționarul său un comportament profesional și extraprofesional adecvat, în mod similar, funcționarul public este îndreptățit să pretindă și să obțină de la instituția publică în care este încadrat recunoașterea și respectarea drepturilor sale garantate de lege.

Din perspectiva prevederilor legale, drepturile funcționarilor publici din România sunt stipulate în Capitolul V, Secțiunea I, din Legea nr. 188 din 08 decembrie 1999 (r 1). De asemenea, considerăm oportună și prezentarea drepturilor funcționarilor publici comunitari, așa cum sunt prevăzute acestea în Statutul funcționarilor publici europeni, care a intrat în vigoare din luna mai a anului 1997.

2. DREPTURILE FUNCȚIONARILOR PUBLICI ÎN ROMÂNIA

Funcționarii publici au în condițiile legii o serie de drepturi de natură politică, economică și socială. Aceste drepturi sunt determinate pe cale generală, impersonală și unilaterală pentru toți funcționarii publici și au fost calificate ca fiind drepturi obiective, în conformitate cu statutul funcționarilor publici.

Astfel, drepturile funcționarilor publici prevăzute în Statutul funcționarilor publici sunt următoarele:

- a)** dreptul la opinie este garantat de lege (art. 25, alin. 1 din Legea nr. 188 din 08 decembrie 1998) ca expresie a consacării constituționale a libertății de exprimare. Acest drept presupune o conduită adecvată a funcționarului public atât la serviciu, cât și în afara acestuia, bazată pe neutralitate, loialitate și creșterea prestigiului autorității sau instituției publice din care face parte. Totodată, în alin. 2 al art.25 din Statutul funcționarilor publici se prevede interdicția discriminării funcționarilor publici pe criterii politice, de apartenență sindicală, convingeri religioase, etnice, de sex, orientare sexuală, stare materială, origine socială, sau de orice altă asemenea natură;
- b)** dreptul la informare cu privire la deciziile care se iau în aplicarea statutului funcționarilor publici și care îi vizează în mod direct (art. 26). Acest drept cu valoare de principiu reflectă democratizarea funcției publice și realizarea dialogului social;
- c)** dreptul de asociere sindicală este garantat funcționarilor publici, cu excepția celor care sunt numiți în categoria înalților funcționari publici, funcționarilor publici de conducere și altor categorii de funcționari publici cărora le este interzis acest drept

prin statute speciale (art. 27, alin. 1). Acest drept social-politic este consecința dreptului constituțional al liberei asocieri în partide politice, sindicate și alte forme de asociere. Dreptul la asociere sindicală este interzis înalților funcționari publici, funcționarilor publici de conducere și unor funcționari cu statut special în considerarea importanței activității desfășurate, pentru promovarea interesului public care trebuie să primeze în dauna celui privat. Alin. 2 prevede că , în baza acestui drept funcționarii publici pot în mod liber să înființeze organizații sindicale, să adere la ele și să exercite orice mandat în cadrul acestora;

- d) dreptul la grevă este recunoscut în condițiile legii speciale cu respectarea principiului continuității și celerității serviciului public (art. 28) , ca o garanție pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale ale funcționarilor publici;
- e) dreptul la salariu pentru activitatea desfășurată (art. 29). Salariul reprezintă contravaloarea activității desfășurate de funcționarul public și se compune din: salariul de bază, sporuri pentru vechimea în muncă, suplimentul postului, suplimentul gradului profesional. Totodată, funcționarii publici beneficiază de prime și alte drepturi salariale, în condițiile legii (art. 29, alin 2). Funcționarii publici de conducere primesc pe lângă salariul de bază și o indemnizație de conducere. Salarizarea funcționarilor publici se face în conformitate cu prevederile legii privind stabilirea sistemului unitar de salarizare a funcționarilor publici;
- f) dreptul la gratuitate uniformei în cazul funcționarilor publici care au obligația purtării uniformei (art. 30). Activitatea acestor funcționari publici este reglementată prin statute speciale;

- g)** dreptul la perfecționarea pregătirii profesionale (art. 31, alin. 1). Acest drept se exercită în mod continuu, iar perioada în care funcționarii publici urmează forme de perfecționare profesională, beneficiază de drepturile salariale cuvenite. Drepturile salariale se acordă, conform art. 31, alin. 2 din Statut, numai dacă funcționarul public urmează o formă de perfecționare organizată la inițiativă sau în interesul autorității sau instituției publice în care își desfășoară activitatea, sau la inițiativa funcționarului public, cu acordul conducătorului autorității sau instituției publice, ori dacă perfecționarea se realizează la Institutul Național de Administrație, la Centrele Regionale de Formare Continuă sau la alte instituții specializate din țară sau străinătate. În situațiile de mai sus, în care formarea și perfecționarea profesională se realizează în afara localității unde își are sediul autoritatea sau instituția publică, funcționarii publici beneficiază de drepturile de delegare, în condițiile legii (alin. 3). Statutul prevede (art. 31, alin. 4) obligativitatea pentru entitățile publice de a prevedea în bugetul anual propriu aceste sume destinate activităților menționate mai sus;
- h)** dreptul la o zi de muncă de 8 ore și de 40 de ore pe săptămână (art. 32). Pentru orele lucrate la dispoziția conducătorului autorității sau instituției publice peste durata normală a timpului de lucru sau în zilele de sărbători legale ori zile declarate nelucrătoare, funcționarii publici de execuție au dreptul, conform art. 32, alin 2 din Legea 188 / 1999, la recuperarea sau plata majorată cu un spor de 100% din salariul de bază. Numărul orelor plătite cu acest spor nu poate depăși 360 de ore într-un an. Din rațiuni ce privesc specificul activității desfășurate și a

faptului că activitatea lor nu este normată, funcționarilor publici de conducere nu li se aplică acest regim al orelor lucrate peste program;

- i)** dreptul de a fi ales sau numit într-o funcție de demnitate publică, cu excepția funcționarilor publici civili din ministerele privind apărarea națională, ordinea publică și siguranța națională (art. 33);
- j)** dreptul la concediu de odihnă, concedii medicale și la alte concedii (art. 34, alin. 1). În alin. 2 al aceluiași articol, se stipulează că, funcționarii publici au dreptul, pe lângă indemnizația de conducere, la o primă egală cu salariul de bază din luna anterioară plecării în concediu, care se impozitează separat. Motivația acestei indemnizații rezultă din faptul că, acest concediu de odihnă are o importanță deosebită pentru influențarea pozitivă a stării de sănătate a funcționarului public și pentru creșterea randamentului acestuia. Așa cum s-a menționat, funcționarii publici mai au dreptul și la concedii medicale plătite conform legii, la concedii de studii plătite sau fără salariu, precum și la concedii plătite pentru maternitate și pentru creșterea și educarea copilului și alte concedii conform legii. În perioada concediului de boală, a concediului de maternitate și a celui pentru creșterea și educarea copilului, raportul de serviciu a celui în cauză nu poate fi modificat decât din inițiativa funcționarului public (art.35);
- k)** dreptul la condiții normale de muncă și igienă de natură să le ocotească sănătatea și integritatea fizică și psihică (art. 36). Acest drept se poate exercita fie prin asigurarea condițiilor corespunzătoare de muncă și igienă la locul de muncă, fie în

cazuri excepționale, prin schimbarea compartimentului în care își desfășoară activitatea, pentru motive de sănătate. Schimbarea compartimentului se poate face pe o funcție publică corespunzătoare, dacă funcționarul public este apt profesional să îndeplinească noile atribuții care îi revin;

- l)** dreptul la asistență medicală, proteze și medicamente, în condițiile legii (art. 37);
- m)** dreptul la pensie și la celelalte drepturi de asigurare, potrivit legii (art. 38). De asemenea, art. 39 stipulează faptul că, în caz de deces al funcționarului public, membrii familiei care au dreptul la pensie de urmaș, primesc pe o perioadă de trei luni echivalentul salariului de bază din ultima lună de activitate a funcționarului public decedat;
- n)** dreptul la protecția legii în exercitarea atribuțiilor (art. 40). Fiind purtător al autorității publice, funcționarul public și familia sa sunt protejați, atât prin mijloace administrative, cât și penale. Potrivit art. 41 din Statutul funcționarilor publici, autoritatea sau instituția publică în care își desfășoară activitatea este obligată să asigure protecția funcționarului public împotriva amenințărilor, violențelor, faptelor de ultraj cărora le-ar putea fi victime în exercitarea funcției publice sau în legătură cu aceasta. Pentru garantarea acestui drept, entitatea publică este obligată să ceară sprijinul organelor abilitate, potrivit legii. Dacă în timpul exercitării atribuțiilor, funcționarul public a suferit un prejudiciu material din culpa autorității sau instituției publice în care își desfășoară activitatea, aceasta este obligată să-l despăgubească conform legii.

3. DREPTURILE FUNCȚIONARILOR COMUNITARI

Din perspectiva Statutului care prevede regulamentele și reglementările aplicabile funcționarilor și altor agenți ai Comunităților Europene, este funcționar al Comunităților orice persoană care a fost numită în condițiile Statutului sus-menționat, într-o funcție permanentă într-una din instituțiile U.E., printr-un act scris al autorității învestite cu putere de numire din această instituție.

Reglementarea legală a aspectelor privind drepturile și obligațiile funcționarului se regăsește în titlul II, din același statut. Astfel, din perspectiva acestuia, drepturile funcționarului comunitar sunt următoarele:

- a)** dreptul de opinie și exprimare este recunoscut funcționarului public comunitar. Acest drept trebuie exercitat cu respectarea obligației de loialitate față de instituția comunitară căreia îi aparține, precum și de obligația de rezervă și discreție (art. 17);
- b)** dreptul de asociere al funcționarilor comunitari. Ei pot fi membri ai organizațiilor sindicale și profesionale ale funcționarilor comunitari (art. 24bis). În prezent, sunt recunoscute și funcționează 6 sindicate, interesant fiind de menționat faptul că doar 30% din personalul Comunității este înscris în unul dintre acestea;
- c)** dreptul la grevă este recunoscut funcționarilor comunitari, cu toate că el nu este expres prevăzut de statut;
- d)** dreptul fundamental la concediu anual de odihnă. Acesta are o durată de minim 24 de zile lucrătoare, la care se adaugă un număr suplimentar de zile, în funcție de vechimea în muncă. Alături de concediul de odihnă, funcționarilor comunitari le este

recunoscut și dreptul la concediu pe perioada în care funcționarul îndeplinește o funcție electivă, precum și dreptul la concediu pentru creșterea unui copil mai mic de 5 ani sau handicapat;

- e) dreptul de a candida la funcții electivă. În cazul în care funcționarul european va fi ales într-o astfel de funcție, autoritatea investită cu putere de numire va adopta una dintre următoarele soluții: fie va menține în activitate funcționarul, acesta realizând un cumul de funcții, fie funcționarul va fi considerat în concediu pe perioada mandatului electiv. Decizia de alegere între aceste soluții se va face în funcție de importanța fiecărei funcții și de obligațiile care îi revin titularului ei (art. 15, alin. 2);
- f) dreptul la carieră le este recunoscut funcționarilor europeni. Pornind de la premisa că o carieră normală permite avansarea în interiorul aceleiași categorii, cu aspecte specifice pentru fiecare dintre ele, notarea funcționarilor publice europeni se face după anumite criterii specifice. Prevederile legale aplicabile acestor aspecte se regăsesc în Titlul III al Statutului, Capitolul III, care reglementează problemele „notării, avansării în eșalon și promovării”;
- g) dreptul la pensie al funcționarilor comunitari îmbracă cele două forme cunoscute și în legislația românească, respectiv pensionarea la cerere (la împlinirea vârstei de 60 de ani, pentru o vechime de 35 de ani) și pensionarea pentru limită de vârstă (se realizează din oficiu, la împlinirea vârstei de 65 de ani, atât la bărbați, cât și la femei);

- h)** dreptul la perfecționarea pregătirii profesionale. Pe parcursul derulării unei cariere europene, persoana care ocupă o asemenea funcție nu trebuie să stagneze din punctul de vedere al pregătirii profesionale. Astfel, doctrina comunitară recunoaște obligația U.E. de a favoriza perfecționarea pregătirii profesionale a funcționarilor comunitari;
- i)** dreptul de a fi remunerat pentru activitatea prestată este reglementat în Titlul V al Statutului , intitulat „regimul pecuniar și avantajele sociale ale funcționarilor”. Importanța care se acordă acestei probleme este subliniată de faptul că acest aspect face obiect de reglementare a unui titlu separat. În afară de salariul de bază, funcționarii comunitari au dreptul la diferite sporuri și indemnizații. De asemenea, aceștia sunt îndreptățiți să primească anumite alocații familiale, precum și indemnizații de deplasare ori restituirea cheltuielilor ocazionate de debutul în funcție, mutare etc. În caz de deces al unui funcționar, moștenitorii acestuia primesc retribuiția globală a defunctului timp de 3 luni după decesul acestuia;
- j)** dreptul la protecție socială vizează nu doar funcționarul comunitar, ci și membrii familiei acestuia (soț/soție, copii, persoane aflate în întreținerea sa). Acest drept este reglementat în Capitolul 2 al Titlului V, intitulat „securitatea socială” și vizează aspecte precum: riscul împotriva bolilor, asigurări medicale, anumite prestații bănești acordate în caz de deces, de invaliditate totală sau parțială, pentru cheltuieli medicale și farmaceutice etc.;
- k)** dreptul la ajutor și asistență a funcționarului public din partea U.E. (art. 24) presupune orice urmărire împotriva autorilor unor fapte

de amenințări, ultraje, injurii, defăimări sau atentate împotriva persoanei și bunurilor funcționarului sau membrilor familiei sale care sunt legate de calitatea de funcționar. De asemenea este prevăzut principiul solidarității între instituție și funcționar pentru prejudiciile produse de acesta, în măsura în care acesta nu se găsește însă, cu intenție sau prin neglijență gravă, la originea acestor prejudicii și nu s-a putut obține repararea de către autorul lor;

- D)** dreptul de a-i fi comunicată în scris orice decizie cu caracter individual care îl privește pe funcționar (art. 25). Prin aceasta se realizează fundamentarea de facto și de iure a deciziei, se asigură transparența acțiunii autorității și se facilitează controlul jurisdicțional exercitat de autoritățile competente.

4. CONCLUZII

Având în vedere cele prezentate mai sus, se poate spune că drepturile funcționarilor publici pot fi împărțite în două categorii:

- drepturi pe care le au funcționarii în legătură cu funcția pe care o exercită;
- drepturi pe care le au funcționarii în legătură cu profesia.

Odată cu numirea pe funcție și investirea cu competență, funcționarul are dreptul la exercitarea funcției sale - trebuie să fie respectat ca persoană, să i se respecte dispozițiile, să i se înlesnească realizarea funcției. Organele administrației publice trebuie să sprijine, să asigure realizarea atribuțiilor de serviciu pe care le au funcționarii acestor entități publice - ori de câte ori funcționarul are probleme, este împiedicat să-și exercite drepturile specifice

funcției, administrația este obligată să intervină și să asigure realizarea funcției publice folosind mijloace de convingere sau, chiar de constrângere. De asemenea, exercitarea acestor drepturi față de cei administrați se face în limitele competenței legale ce revine autorității sau instituției publice din care face parte, neputând exercita alte drepturi specifice altor organe decât cele conferite de propria lege de organizare, de normele speciale sau de dispozițiile ierarhice.

În ceea ce privește drepturile funcționarilor în legătură cu profesia, trebuie observat că toate funcțiile publice au caracter profesional, pentru fiecare în parte este necesară îndeplinirea unor condiții de studii. Totodată, trebuie subliniat accentul pe care atât legislația europeană, cât și cea națională îl pune pe perfecționarea pregătirii profesionale a funcționarilor publici, aceștia fiind sprijiniți de către entitățile publice în realizarea acestui drept.

Prevederile legale, naționale și comunitare, referitoare la drepturile de care beneficiază funcționarii publici sunt concepute în scopul de a-i stimula și motiva prin crearea de condiții optime necesare exercitării funcțiilor de serviciu, prin garantarea drepturilor de asistență socială adecvată, precum și prin protecția juridică oferită acestei categorii de personal care își desfășoară activitatea pentru organizarea executării și executarea în concret a legilor.

